

2. Lars Holmgaard Christensen: Ondskaben stortrives på Facebook

Teksten er fra Politiken den 13. marts 2016.

Lars Holmgaard Christensen (f. 1971), medieforsker og tidligere forskningschef i sociale medier ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Tegning: Mette Dreyer.

Vi har vænnet os til, at diskussioner i samfundet, som de udspiller sig på sociale medier, handler om at svine hinanden til, udstille det moralsk afskyelige og forfølge fordomme. Et tweet eller en tankeløs opdatering på Facebook kan udløse en opmærksomhedsskabende konflikt, der opmuntrer til både modsvar og forsvar fra samme tankeløse skuffe.

Det sker politikere imellem, når Esben Lunde Larsen¹ går i kødet på Ida Auken². Det sker fra politikere til borgere, når Joakim B. Olsen³ brækker sig over de fattige. Det sker fra befolkning til politikere, når der hovedløst og aktivistisk med hadske kommentarer bliver rundsendt satiretegninger eller billeder af Inger Støjberg⁴, uanset om hun optræder som ond juletræsdekoratør, oppustet hamburgerryg eller på forsiden af en fastelavnstønde. Og endelig sker det mellem os borgere, når vi selv skriver eller tilslutter os forskellige tankeløse facebookopdateringer ved hjælp af likes og kommentarer.

Man kan selvfølgelig vælge at betragte det som en social version af 'The Daily Show'⁵, hvor det hele danner en underholdende livlighed, men flere føler sig efterhånden presset til at trække sig fra sociale medier, og det virker, som om ytringsfriheden, som skal sikre, at vi som samfundsmedlemmer kan ytre os og blive hørt,

¹ *Esben Lunde Larsen*: (f. 1978), medlem af Folketinget for Venstre.

² *Ida Auken*: (f. 1978), medlem af Folketinget for Radikale Venstre.

³ *Joakim B. Olsen*: (f. 1977), medlem af Folketinget for Liberal Alliance.

⁴ *Inger Støjberg*: (f. 1973), medlem af Folketinget for Venstre.

⁵ *The Daily Show*: parodisk amerikansk nyhedsudsendelse, der sendes på tv-kanalen Comedy Central.

er kammet over i det stik modsatte: at ingen længere kan komme til orde, og at tavshed er blevet det nye sort.

Flere studier peger på tavshedens spiral, i forhold til at færre og færre vil blande sig i politiske diskussioner og bidrage med væsentlige indlæg i samtaler om offentlige anliggender, hvis ikke de er sikre på, at dem, de diskuterer med, har lignende holdninger eller deler deres demokratiske idealer. Det betyder i yderste konsekvens, at tåbeligheder og ondsksfulde kommentarer i stadig mindre grad vil blive mødt med kvalificeret modstand. Dermed forsvinder muligheden for at korrigerende enfoldige fordomme.

På sin vis kan man sige, at en shitstorm mod en uretfærdig behandling eller beslutning er en modstand, der kvalificerer til bedre beslutninger.

Et tankeløst tweet eller en opdatering på Facebook kan ofte få samme behandling, hvor afsenderen skal straffes hårdt for fordomsfuld uforsigtighed og tankeløshed. Selve straffeaktionen i disse shitstorme handler sjældent om at gøre nogen klogere, men primært om at skabe tilslutning omkring et gruppetilhørsforhold og et alternativt fordomsfuldt narrativ. Frem for at være et sundt kritisk miljø, der kan fremelske bedre forståelse og ny viden, bliver det til et polariseret miljø, hvor konfliktniveauet kun optrappes.

Det handler derfor ikke kun om, at tonen på de sociale medier er hård, men om, at diskussioner på sociale medier er blevet tømt for fornuftige argumenter.

Ytringsfriheden handler netop om at have tillid til styrken ved fornuftige argumenter, men den tillid er alvorligt svækket. Faktuel viden og rationel fornuft skal man kigge langt efter på de sociale medier – og egentlig i mediebildet generelt.

Politikere, nyhedsmedier og borgere er alle blevet uansvarlige og sløse i deres ytringer. Alt er lige gyldigt i en grad, så vi ikke længere kan skelne fakta fra fiktion, argument fra følelse. Med andre ord: Alt er lige gyldigt.

Når det kommer til ytringsfrihed, virker det ikke, som om nogen rigtig kender det ansvar, som følger med ytringsfriheden eller er parat til at tage et ansvar for, at samtaler og diskussioner kunne afvikles anderledes. Vi må derfor diskutere, hvordan vi får et ansvar tilbage i den ubegrænsede ytringsfrihed, så den ikke blot bliver et tomt mantra, mens tavsheden breder sig, og vi lukker ned som demokratisk debatterende samfund.

Offentlige anliggender blev tidligere debatteret alvorligt, men bliver nu taget mere personligt. Det personlige er samtidig noget, vi søger efter at tilslutte os, og som vi ønsker medløbende anerkendelse for i det offentlige rum og særligt på sociale medier.

Med de sociale medier er der sket en sammenblanding af det personlige og det offentlige. Vi kender efterhånden ikke længere grænserne, og vi risikerer at miste grebet om ansvaret for egne handlinger.

Hvis vi på denne måde ikke er vores egne handlinger bevidst og for dovne til at revidere nedgroede fordomme med ny viden, mister den enkelte ikke kun det personlige ansvar, men det bliver også umuligt som samfund at diskutere offentlige anliggender, fordi vi i samfundet har fået skabt argumentationsresistens og ikke kan eller vil forstå hinanden.

Med ord knytter vi forståelsesbånd, og ytringsfrihed skal sikre, at alle kan komme til orde. Som samfund vil vi gå langt for at sikre denne frihed. Og det skal

vi. Men vi bliver også nødt til at huske, at ligesom alle andre slags frihed handler også ytringsfriheden om friheden til at vælge og ansvaret for at tænke sig om. Selv om vi kan ytre os, skal vi så nødvendigvis gøre det? Selv om vi ved bedre, skal vi så ytre usande budskaber, blot fordi ord også kan konstruere virkeligheder, uafhængigt af fakta?

I diskussioner om grænser for ytringsfriheden havner det oftest i et for eller imod. Ytringsfriheden bliver et absolut, som bliver taget for givet, hvor vi blindt skal tillade alt i ytringsfrihedens navn. Og heroverfor står ytringsfriheden som noget, vi må begrænse, fordi den også kan være grov og ødelæggende. Det handler i begge tilfælde om, at vi overser den enkeltes ansvar og valgfrihed.

Hvis vi som samfund vil have ytringsfrihed, hvor ord skal mødes med ord, og hvor vi skal have tillid til styrken i de fornuftige argumenter, skal vi også tage den alvorligt. Problemet i dag er, at vi i stigende grad er vidne til ytringer, der ikke indeholder fornuftige argumenter, faktisk overhovedet ikke argumenter, men i stedet blot er usammenhængende følelseladede tvangsnarrativer eller sandhedsomskrivninger, der kommer tæt på lystløgne.

Saglige argumenter bliver ikke længere mødt med mere argumentation, men i stedet forsøgt fortrængt med konfliktoptrappende hån, personlige angreb og intolerance.

Ytringsfriheden er ubegrænset, men hvor og hvordan, vi ytrer os, kræver en fornyet opmærksomhed. Og hvem nyhedsmedierne lader kommer til orde, kræver større eftertænkning. Det er en opmærksomhed, der ikke skal sparkes til hjørne med henvisning til, at alle spørgsmål ved ytringsfriheden er et spørgsmål om at give efter for selvcensur. Og selvfølgelig kan der i grove ytringer være argumenter, der må tages alvorligt, men det er netop disse argumenter, der er forsvundet på de sociale medier.

Det er muligt, vi kan ytre os på de sociale medier, men det bliver det grænseoverskridende, det forargelige, det ondskabsfulde, der kommer til orde og fortrænger de fornuftige argumenter, som kan være afsæt for en sund demokratisk udvikling. Det er de ondskabsfulde ytringer, der bliver sensationelle, aktuelle og har det element af konflikt, som kan bruges i de klassiske mediers opmærksomhedsindustri, og som ryger lige ind i sociale nyhedskriterier.

Med andre ord: Tankeløshedens ondskabsfuldhed sælger og skaber opmærksomhed.